

Neformālas sarunas darbadienas beigās

Sarunas apkopojā un pierakstīja
IEVA LĀSS un VITA ROGA,
Sociālo darbinieku biedrība

Kuram gan nav gadījies nejauši dzirdēt sarunas, kas aizrauj un kurās gribas iesaistīties, jo tās ir aktuālas arī jums?! Īpaši, ja saruna attiecas uz katra nobrieduša cilvēka dzīvē ja ne pašu svarīgāko tēmu, tad vienu no svarīgākajām – **darbs un profesija**. Profesija, kuru esmu izvēlējis un nolēmis studēt veselus četrus vai piecus gadus un dažkārt visu turpmāko darba mūžu. Tas ir darbs, kas iedvesmo un attīsta; darbs, ko daru ikdienā un kurš aizņem vairāk nekā

astoņas stundas; darbs, kurš man patīk ar savu daudzveidību; darbs, kuru esmu izvēlējis apzināti, lai palīdzētu cilvēkiem. Visbeidzot – darbs, kas mūsu valstij ekonomiski un sociāli tik smagā periodā tomēr, šķiet, tā īsti nav vajadzīgs? Vai tiešām tas tā ir? Nemeklēsim teorētisku atbildi, bet ieklausīsimies, ko runā cilvēki, kuri sociālo darbu veic ikdienā.

„Pēdējā laikā mani uztrauc un kaitina pretjautājums - „Un kā jums iet?“, jūtam saērcināta un sarūgtināta iesaucās sociālā darbiniece **pesimiste**. „Šajā jautājumā var just gan sociālā darbinieka, jautātāja, problēmas, gan arī koleģiālu apvaicāšanos - vai jums arī iet grūti? Dažkārt man tas šķiet kā ironisks „uzbrauciens“. Mani uztrauc šis jautājums arī tāpēc, ka nav jau īsti, ko atbildēt, ja negribas ļauties vispārējam krīzes virpulim – viss ir slikti, ir dažkārt pat neizturami grūti, nav saskatāma jēga darbam, un kādi vispār ir kopējie sociālās labklājības sistēmas mērķi... Vai tie jebkad ir bijuši, izņemot dažādas formālas sociālās programmas, jo sociālo programmu esamība valstī ir vispārīgi pieņemts labais tonis un norāda uz valsts demokrātisko un vienlīdzīgo attieksmi pret cilvēkiem? Bet pēc būtības jau tas tā nav, es to neredzu ikdienā“, uztraukta ātri nobēra sociālā darbiniece.

Atbildes vietā otra sociālā darbiniece nopūtās, tad pasmaidīja un **līdzsvarojši** turpināja sarunu: „Kā jau visur, galvenie atslēgas vārdi krīzes ikdienas trauksmē – reforma, reorganizācija, materiālā palīdzība, trūkums un nepieciešamība. Tas, kas ir virspusē un

vispamanāmākais, arī nonāk politikas vadlīnijās krīzes laikā“.

„Tā tas parasti notiek! Es tur neredzu nekā sliktā!“ – sarunā iesaistījās **optimisma** pilna kolēģe. „Vispārējā lietu kārtībā esam nedaudz „pārbīdījušies“ no augšējā plaukta uz zemāko - un tas arī viss. Daudziem reforma var likt darboties aktīvāk, var rasties jaunas idejas, kā atrast resursus pašos sociālajos dienestos, attīstīt sociālā darba formas un visbeidzot – meklēt ceļu, kā mazāk laika patērēt neproduktīvam papīru darbam. Galu galā – krīze tas ir pārdomu un attīstības laiks“.

Sociālā darbiniece **skeptiķe** caur zobiem novilkā – „Nē, unikāli! Jau tā tev maz maksā, no tā paša „nogriež“, bet vēl gribas aktivistei būt?! Drīz jau nonāksi līdz klientu līmenim, tikai nedomā, ka varēsi saņemt pabalstu, jo tev ir kredīts par datoru, ko nopirki, lai varētu pabeigt savas maģistra studijas, un ko tev tagad dos tavs grāds? Kam tas vispār sociālā darbā ir vajadzīgs?“

„Jā gan, es zinu kā tas ir, ja klients sāk skaitīt naudu manā maciņā!“, iestarpināja **formāliste**. „Klienti saka – jums jau lielas algas, var izdzīvot un galvenais, ka ir darbs. Vispār man dažkārt ir dīvaina sajūta, ka klientam

pabalstos ir lielāki ienākumi nekā man. Manuprāt, tas nav labi. Es tomēr esmu kvalificēts speciālists un no tā, kā es katrā gadījumā strādāšu, ir atkarīgs, cik lielā mērā klientam uzlabosies viņa sociālā situācija”.

Sarunā iesaistījās sociālā darbiniece ar ievērojamām **darbaholisma** pazīmēm: „Nez vai es ievēroju visus daudzus augstākas un mazāk augstas vadības norādījumus, ētikas kodeksu, sociālā darba profesijas standartu, kas, protams, ir ļoti vispārīgs un praksē, ticiet man, to nav iespējams realizēt. Tad ir jābūt supermenam un jāstrādā kādā no Latvijas realitātes atrautā sociālā institūcijā. Bet vajadzētu, lai kāds taču izstrādā to Sociālā darba likumu! Manuprāt, sociālais darbs nav likumā precīzi un skaidri formulēts un atrunāts. Tomēr tā būtu drošāka sajūta, lai paliktu sociālā darba profesijā. A, ja nu sociālais darbs pārvēršas par materiālās palīdzības menedžmentu? Tad nav vērts vēl mācīties visas papildus metodes”.

Uzturot sarunu, **ideāliste** mierīgi noteica: „Pēc būtības nekas mūs neaizstāv un tai skaitā arī arodbiedrībai mēs esam tikai maza, maza nozarīte blakus milzīgajai medicīnas nozarei un mūsu problēmas diez vai kādu bez mums interesē. Bet tā tam nevajadzētu būt! Mēs taču esam unikālas profesijas pārstāvji! Kas vispār notiek ar sociālajiem darbiniekiem? Kādēļ agrāk vai vēlāk pēc augstskolas sociālie darbinieki zaudē ideālus, domas par palīdzēšanu cilvēkiem, par reformām un uzlabojumiem kopumā valsts labklājībā?”

Sociālā darbiniece – **lokomotīve**, kā vienmēr, bezierunu tonī izsaucās – „Nav ko daudz runāt, kā vadība liek, tā jāstrādā! Sagribējuši Sociālā darba likumu, savu arodbiedrību un vēl nezin ko. Krīze ir pārbaudījums: negribi – nestrādā, ej prom! Neaizvietojamu cilvēku nav!”

Perfektioniste laikam bija apnicis klausīties un viņa korekti iestarpināja, ka šobrīd ir liels „bardaks” un haoss, šo domu precizējot: „Es nesaprotu pilsētu un novadu Sociālo dienestu pārmaiņu jēgu un mērķi. Tāda pamatota un saprātīga izskaidrojuma tam nav, protams, vienmēr var darīt savādāk, lai būt labāk – varbūt kādreiz... Satrauc, ka sociālos darbiniekus vērtē pēc klientu skaita. Bet, kā tagad varēs izvērtēt sociālā darba procesu ar klientu, ja to vērtēs tikai pēc lietu skaita? Arī šis darbs jāveic perfekti, nedrīkst būt klientu sūdzības, klientiem vienmēr ir taisnība – tas nekas, ja viņi neizprot šīs pārmaiņas. Ir jāskaidro vēl un vēl. Mēs nedrīkstam kļūdīties. Bet vai šajā darbā tas ir iespējams, un kurš tad pateiks, kas ir kļūda un kas gluži vienkārši nesakārtotās sistēmas rezultāts? Jā, bet kā kolēģēm šķiet - kādā attīstības stadijā šobrīd ir Latvijas sociālais darbs?”

„Attīstība?! Stadija?!” , pasmīkņāja sociālā darbiniece **sno**. Līdzās esošā sociālā darbiniece ar jau izteiktām **izdegšanas** pazīmēm nervozi saknosījās – „Man nav spēka visu to klausīties, kur nu vēl notiekošo skaidrot cilvēkiem. Viņi, nu klienti, tik nāk un nāk, bet es neko vairs nesaprotu – šodien viens rīkojums par to, rīt nākamais – par pretējo. Vēl saņemu rājienu no priekšniecības, jo viena kliente aizgāja pie pilsētas vadības un pasūdzējās, ka viņai nav kaut kas piešķirts, bet viņai tiešām viss iespējams ir piešķirts. Vēl mums pateica, ka mēs par maz strādājam. Tu strādā, strādā, bet algu samazina, darba ir stipri vairāk, taču vadības pārmetumi, ka sociālie darbinieki slikti strādā, ir vēl vairāk... Spēka nav.. iešu prom no darba”, gandrīz raudot viņa noslēdza savu sakāmo.

Izdegusi sociālā darbiniece klusi noteica: „Es neko vairs negribu pierādīt, kāpēc man to vajag? It kā pašai savu problēmu nebūtu. Pēc algas samazināšanas saņemu „uz rokas” summu, ko vidēji ģimene ar bērniem saņem pabalstos. Tam nav nozīmes, ka es savā darbā strādāju jau gandrīz desmit gadus, tam nav nozīmes, ka es mācos, papildinu savu kvalifikāciju, kāda man ir izglītība.

Kaut gan tagad jau es diezin vai vairs varēšu iet mācīties. Ja kāds vēl pateiktu, ka pēc gada varētu būt algas pielikums, bet tā jau tāda utopija.

„Nē, nu tomēr, nē!” – iesaucās profesionāle ideāliste: „Tā nevar, mums ir jāsaņemamas un jāstrādā, mēs esam izvēlējušies šo profesiju un, lai arī ir grūti laiki, ir jācenšas saglabāt profesionalitāti, izmantot visus sociālā darba daudzus resursus, lai atbalstītu un spēcīnātu ne tikai klientus, bet arī paši sevi!”

„Nav jau jāgāž kalni, jādodom arī par sevi. Par izdegšanas sindromu taču visi ir dzirdējuši? Nu, ja supervīzijas vairs netiek nodrošinātas, tad pašiem vien par savu labsajūtu jā rūpējas, lai saglabātu darbaspējas un veselo saprātu”, sarunu „laiva” atkal tika līdzsvarota.

Izdegusi sociālā darbiniece, jau gandrīz raudot un it kā nemaz nedzirdot kolēģes teikto, turpināja sakāpinātā tonī: „Rehabilitācijas plāni jātaisa viens aiz otra, tie kļuvuši par tādu kā pudeļu aizbāžamo korķi, ko cenšas pielāgot burciņai! Pati jūtos kā profesionālās vardarbības upuris! Manuprāt, krīzes laikā būtu jāatmet visas tās muļķības ar teorijām un jāskatās kas notiek praksē!”. „Pač, pač!”, sašutusi iesaucās **profesionāle** – „Ko tad tu domā darīt? Kā tad tu grasies veikt savu darbu – sociālo darbu? Vai tad komunikācijas un saskarsmes teorijas arī izmetīsi no sava darba? Mūsu profesionālie instrumenti, prakses pieredze, kas ir apkopota daudzās teorijās un daudzās valstīs ikdienā pārbaudīta, ir vienīgais, kas mūsu darbu virza un notur rāmjos, lai mēs nekļūtu gluži vienkārši par ierēdņiem vai profesionāliem „labiem cilvēkiem!”

Kritizētāja, it kā nemaz nedzirdot šo sarunas daļu, domīgi raudzījās papīru jūklī uz sava galda... Tad ka-reivīgi izslējās: „ Kas sēž ministru krēslos, kas galu galā taisa tos likumus? Kad beidzot mūsu nozares ministriju vadīs cilvēki, kuri no sociālās sistēmas saprot vairāk kā juristi un ārsti? Kā valsts var iziet no krīzes, ja ar cilvēku neviens nerēķinās?! Viss nekur neder, sociālo pakalpojumu joma būs atkarīga tikai no projektiem, kurus raksta

kaut kādas nevalstiskas organizācijas. Kāda atbildība ir valstij? Kurš tad ies uz skaisto bibliotēku grāmatas lasīt, ja vēders kurkstēs un kājās būs cauri zābaki? Paskatieties, kādas privātās mājas tiek celtas, uz kā rēķina dzīvo bankas – tas viss taču nekādi nav atkarīgs no sociālā darba!”

„Kādēļ paši sociālie darbinieki ir tik pasīvi savas profesijas attīstīšanā un aizstāvēšanā?”, atkal iesaucās profesionāle un turpināja: „Nevar kritizēt valsti, tam nav jēgas. Ko mēs paši esam darījuši lietas labā? Uzprasiet katrs pats sev – ko es kā profesionāls sociālais darbinieks esmu darījis savas profesijas labā? Mēs nedrīkstam aizmirst, ka Latvijā sociālais darbs ir ļoti jauna profesija un diemžēl daudziem tā nesķiet pašsaprotama sociālās politikas sastāvdaļa, bet gan bezjēdzīga naudas izšķiešana! Mums pašiem ir daudz vienotāk jāaizstāv savas profesijas robežas!”

Nenopietnā sociālā darbiniece iesmējās – „Tie jau sīkumi, vajag atļaut sociālo darbu veikt dažādu profesiju cilvēkiem, tad būs interesantāk. Es jau arī tikai joku pēc to diplomu dabūju”.

Formāliste atcerējās vēl kādu iespēju – „Kad Latvijā būs ieviesti Globālā sociālā darba standarti, viss nostāsies savās vietās. Galvenais, lai papīri ir kārtībā, un ar skaitļiem jāparāda, kā pieaug klientu skaits sociālajos dienestos. H-m! Kādēļ gan sociāliem darbiniekiem nav piemaksu, ja klientu ir vairāk nekā vispār iespējams apkalpot? Kādēļ sociāliem darbiniekiem, kas ir nostrādājuši

darba mūžu sociālā jomā, būtībā valsts labā, nav nekādu „bonusu”, izdienas pensija vai vismaz kādas piemaksas? Jociņi gan.”

„Jā!” piebilda profesionāle - „Sociālais darbs ir viena no tām profesijām, kas atgriež darba dzīvē cilvēkus, kuriem ir bijušas grūtības ar iekļaušanos, ar dažādām sociālām problēmām. Līdzīgi kā dakteri atgriež veselībā slimus cilvēkus. Bet valsts un pašvaldību izpratne par sociālā darba nozīmību, it īpaši šobrīd, krīzes apstākļos, ir apbrīnojami tuvedzīga.”

Izdegusi sociālā darbiniece klusi noteica: „Es neko vairs negribu pierādīt, kāpēc man to vajag? It kā pašai savu problēmu nebūtu. Pēc algas samazināšanas saņemu „uz rokas” summu, ko vidēji ģimene ar bērniem saņem pabalstos. Tam nav nozīmes, ka es savā darbā strādāju jau gandrīz desmit gadus, tam nav nozīmes, ka es mācos, papildinu savu kvalifikāciju, kāda man ir izglītība. Kaut gan tagad jau es diezin vai vairs varēšu iet mācīties. Ja kāds vēl pateiktu, ka pēc gada varētu būt algas pielikums, bet tā jau tāda utopija. **Ciniķe** iesmējās: „Ha, droši vien kādus 20 latus pieliks! Ja, protams, nepacels ienākumu nodokli, tad varbūt kaut ko jutīsi.”

Sarunā aktīvi iesaistījās sociālā darbiniece lokomotīve, kas kādu brīdi bija klusējusi: „Ir jāorganizē streiks! Kā būs, ja sociālie darbinieki streikos un nestrādās kaut vai nedēļu?”. Formāliste un profesionāle gandrīz vienlaikus paskatījās uz lokomotīvi un gandrīz vienlaikus iesaucās:

„Kas būs ar tiem cilvēkiem, kuri nesaņems atbalstu, kuru problēmas netiks risinātas? Pēc streika nedēļas viņi atnāks un mums būs vēl lielāka slodze. Mēs tā nevaram rīkoties!”

Ko darīt? Ko darīt? Ko darīt? Mēms, bet visus vienojošs jautājums apstādināja sarunu un iestājās klusums. Klusuma pārdomas par savu profesiju, par to, kur šobrīd esam; par to, cik daudz varam ietekmēt un cik maz tas

varbūt ir patiesībā; par savu nogurumu; par to, ka kopumā neesam daudz; par cerību, ka sociālais darbs Latvijā pārdzīvos šos grūtos laikus; par to, ka sociālie darbinieki neatkarīgi no savas pozīcijas – pesimistiskas, optimistiskas, ciniskas vai kādas citas, tomēr paliks savā profesijā, lai turpinātu savu darbu, kas ir tik nepieciešams daudziem cilvēkiem. Paliks, lai uzturētu profesijas vērtības un mērķus, lai stiprinātu kolēģus un kopīgi risinātu sociālā darba profesijas attīstības krīzi.

Ārā turpināja krist biežās sniega pārslas. Sociālās darbinieces atvadījās un aizgāja, atstājot atbalsis dziļajā sniegā. Vai arī mūsos? □

**Ne tikai piederī: piedalies. Ne tikai izrādi interesi: palīdzi.
Ne tikai tici: praktizē. Ne tikai esi pieklājīgs: esi laipns.
Ne tikai piedod: aizmirsti. Ne tikai sapņo: strādā.**

/V. Vards/

Cilvēks, kas gaida pateicību, sliktāks par kreditoru: viņš vispirms pasniedz dāvanu, izlielās ar to, pēc tam piesūta rēķinu.

/N. Šamfors/